

Piedalīšanās šajā starptautiskajā projektā Latvijas vēstures institūta pārstāvjiem bija ļoti vērtīga – radās iespēja popularizēt Latvijas kultūras pieminekļus – viduslaiku pilis un jaunākos pētījumus par tām, ievietojot informāciju Eiropas piļu institūta datubāzē, vairākiem darbiniekiem pavērās iespēja līdzdalībai starptautiskās konferencēs ārvalstīs, varēja iegūt turpmākiem pētījumiem noderīgas kopijas no ārzemju krātuvēm, kā arī institūtā uz neilgu laiku radīt vienu jaunu darba vietu, kas pēc 2008. gada, kad Latvijas pētniecības projektiem samazināja finansējumu, no institūtam piešķirtajām summām nav iespējams. Diemžēl jāatzīst, ka institūta saspringtās budžeta situācijas dēļ piedalīšanās ārzemju projektos ir apgrūtināta, jo problēmas rada līdzfinansējuma nodrošināšana un priekšmaksājumu veikšana, bet tas savukārt mazina iespējas saņemt Eiropas naudu un Latvijas vēstures institūta darbiniekiem apgrūtinā sakaru attīstīšanu ar ārzemju partneriem.

Ieva Ose

AUTĪNES SACELŠANĀS 800 GADU ATCERE TURAIĀ UN CĒSĪS

Šogad pagāja 800 gadu kopš Autīnes sacelšanās (1212), kas sākās kā Autīnes latgaļu ķilda ar Cēsu Zobenbrāļu ordeņa bruņiniekiem autīniešiem atņemto lauku un bišu koku dēļ. Nesaskaņas pārauga par kopīgu latgaļu un lībiešu pretvācu sacelšanos, par kuras centru kļuva Sateseles pils Siguldā, tomēr sacelšanās cieta sakāvi.

Autīnes notikumu atcerei bija veltīti 8. septembrī Turaidas muzejrezervātā Līvu dienas ietvaros rīkotie zinātniskie lasījumi “Autīnes sacelšanās. Kaujai pie Sateseles – 800”.

Par pašu sacelšanās gaitu un notikumiem ap Sateseli stāstīja Guntis Zemītis. Viņš uzsvēra, ka tā nebija vienkārši zemnieku sacelšanās, kā tas dažkārt vērtēts latviešu historiogrāfijā, jo pati zemniecība kā tāda vēl neeksistēja. Referents nedaudz ieskicēja arī zemniecības vietu viduslaiku sabiedrībā, kur tā pēc ranga ieņēma zemāko, taču nebūt ne nicināmu pakāpi. Analizējot arheoloģisko materiālu, kas iegūts Sateseles pilskalnā, G. Zemītis norādīja uz liecībām, kuras var saistīt ar 13. gs. notikumiem, to skaitā Autīnes sacelšanos.

Muntis Auns pievērsās Autīnes sacelšanās vēsturiskās ģeogrāfijas jautājumiem, sniedzot pārskatu par dažādām ar Autīnes lokalizāciju saistītām hipotēzēm historiogrāfijā (K. G. Zīverss, A. Bīlenšteins, P. Abuls u.c.) un pievienojoties šobrīd atzītākajai versijai par Autīnes saistīšanu ar Prie-

Zigrīda Apala stāsta
par Ģūģeru kapulauku

kuļu Sārunkalnu. M. Auns arī komentēja savas domas par eventuālajām Autīnes robežām, saistot Autīnes novadu ar teritoriju, ko norobežo Gauja, Amata un Raunis. Tomēr vērā ņemams Jāņa Cigļa aizrādījums, ka latgaļu senlietas atrastas arī Līgatnē.

J. Ciglis referēja par dažu Rietumvidzemes pilskalnu interpretācijas jautājumiem. Viņš pievērsa uzmanību Liepupes un Vaidavas pilskalnam un Straupes Baterijas kalnam, par kuru nozīmi izteikti dažādi viedokļi. Ņemot vērā atradumus šajās vietās, kā arī novietojumu senāko vai eventuālo (Straupes Baukalna kapsētā) baznīcu tuvumā, referents izteica domu, ka minētās vietas varētu būt bijušas nocietinātas pirmo priesteru dzīvesvietas, kas izveidotas 13. gs. pirmajos gadu desmitos.

Turaidas muzejrezervāta arheologs Egils Jemeljānovs pastāstīja par Turaidas pilskalnā atrastajām liecībām par lībiešu cīņām ar krustnešiem un koka pils nodedzināšanu 13. gs. sākumā.

Līvu dienas ietvaros notika arī kataloga “Krimuldas Raganas depo- zīts. Gaujas lībiešu sudraba rotas un monētas, 10.–13. gadsimts” atvēršana (depozīts ar 176 priekšmetiem atrasts 2007. gadā). Pasākumu Turaidā kuplināja smilšu gleznu mākslinieks Elmārs Gaigalnieks un ar lībiešu dziesmām – Salaspils jauktais koris “Lōja”.

Autīnes sacelšanās 800 gadu atceres tēma tika turpināta 22. septembrī Baltu vienības dienā Cēsu vēstures un mākslas muzejā, kur notika LU Latvijas vēstures institūta izbraukuma sesija.

M. Auns un G. Zemītis ar nelielām variācijām atkārtoja jau Turaidā teikto. Plašākā kontekstā 12. un 13. gs. mijas notikumus referātā “Karošana, kristianizācija un kultūru saskarsme: latgaļu un krustnešu attiecības Baltijas krusta karu laikmeta sākumā” aplūkoja Andris Šnē. Referents norādīja uz tirdzniecisko interešu lielo nozīmi Romas katoļu kristīgās pasaules ekspansijā Baltijā, kā rezultāts bija gan Austrumbaltijas tautību virspusēja kristīšana, gan duālas varas un sociālās sistēmas izveidošanās Livonijā krusta karu laikmetā, pakļautajās zemēs saglabājoties daudziem iepriekšējās sociālās organizācijas un pagāniskās kultūras elementiem. Arī latgaļu zemēs jaunizveidoto virsvaras struktūru ietekme sākotnēji bija nenozīmīga, turklāt tās apzināti veicināja latgaļu iesaistīšanos karagājienos pret vēl nekristītajām kopienām, neofītiem veidojot nozīmīgāko krustnešu karaspēka daļu.

Ar attēliem un komentāriem arheoloģe Zigrīda Apala vēlreiz atsaucā atmiņā viņas veiktos izrakumus izciliem atradumiem bagātajā Priekuļu Ģūģeru 8.–12. gadsimta kapulaukā. Stāstījums tika turpināts arī Ģūģeru senkapos, kurp pēc oficiālās daļas devās sesijas dalībnieki. Diemžēl bija jākonstatē, ka mūsu vēstures izlaupīšana turpinās pilnā sparā, par ko liecināja mantraču rakumu bedres un izmētātie apbedīto kauli.

Pēc tam tika apmeklēts netālais Sārumkalns. Lai arī apaudzis ar mežu, tas rādīja iespaidīgās, stāvās nogāzes. Norā pilskalna plakumā tika iekurts ugunskurs, pie kura raisījās diskusijas gan par baltu vēsturi, gan pašu Sārumkalnu, jo nopietni arheoloģiskie pētījumi pilskalnā līdz šim nav veikti un nav droši zināma ne tā hronoloģija, ne tas, kur zemajā un mitrajā apkārtnē varētu slēpties dokumentos minētā Autīnes “pilsēta” (*urbs*), līdz ar to paliek atklāts jautājums, vai Autīne tiešām atrasta.

Muntis Auns

STARPTAUTISKĀS KONFERENCES “ZINĀTNIEKA ĒTIKA: LATVIJA, BALTIJA, EIROPA” SEKCIJA “VĒSTURNIEKS UN ĒTIKA”

2012. gada 20. un 21. septembrī Latvijas Universitātē notika LU Filozofijas un socioloģijas institūta organizēta starptautiska zinātniska konference “Zinātnieka ētika: Latvija, Baltija, Eiropa” (*Ethics of a scientist: Latvia, Baltics, Europe*), kuras ietvaros viena sekcija bija veltīta vēsturnieka ētikai.